

Väg 56, Västerås–Sala

Inför utbyggnaden till mötesfri landsväg

Särskild utredning, etapp 2

Romfartuna och Kila socken
Västerås och Sala kommun
Västmanland

Jan Äblström

Väg 56, Västerås–Sala

Inför utbyggnaden till mötesfri landsväg

Särskild utredning, etapp 2

Romfartuna och Kila socken
Västerås och Sala kommun
Västmanland

Jan Ählström

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2011

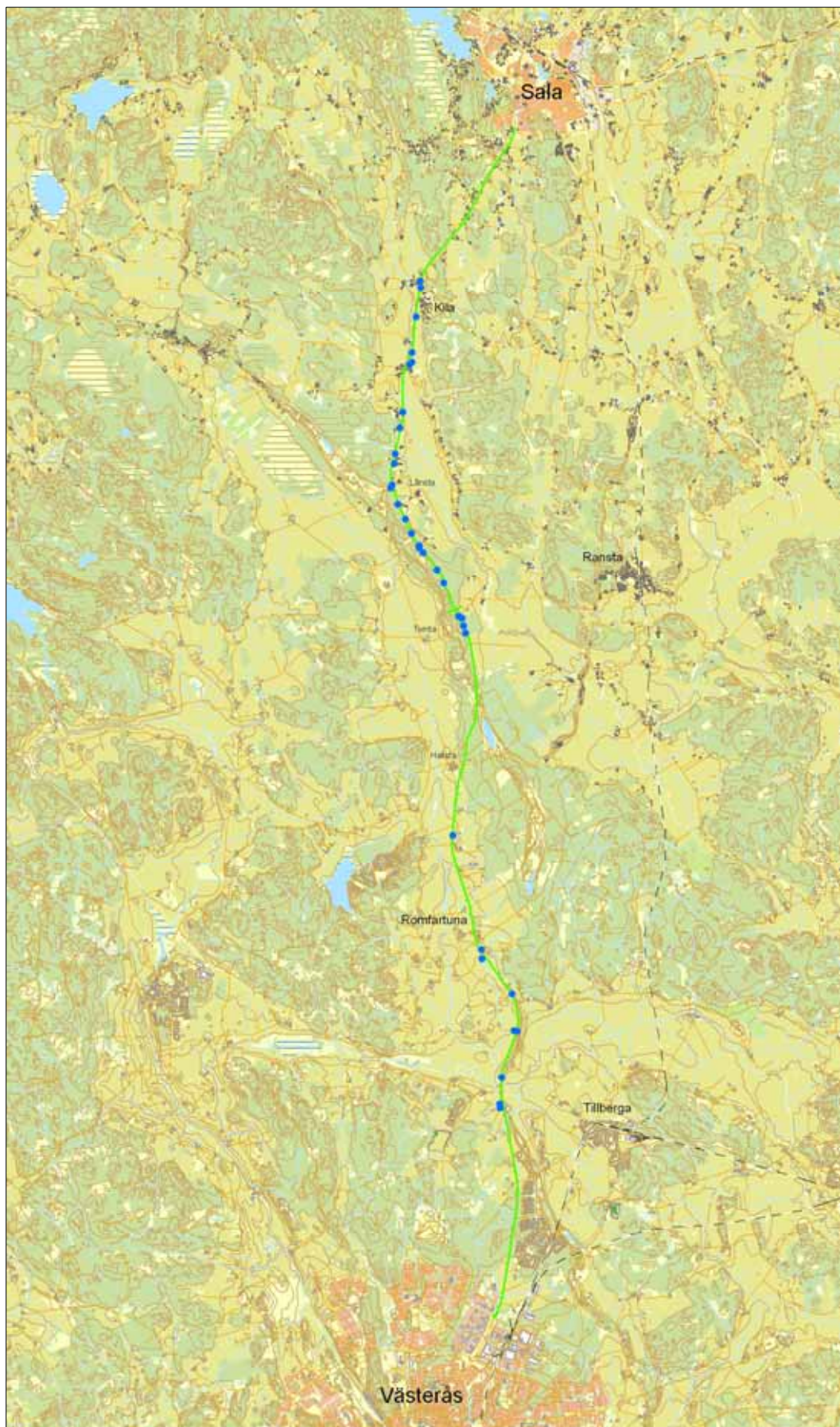
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISBN: 978-91-7453-101-5

Tryck: Just Nu, Västerås 2011.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	12
Rapportens upplägg.....	12
Topografi och fornlämningsmiljö	13
Målsättning och metod	13
Avvikelser från undersökningsplanen.....	14
Utredningsresultat.....	16
Referenser.....	31
Tekniska och administrativa uppgifter	31
Bilagor	32

Figur 1. Utredningsområdet. Väg 56 är markerad med en grön linje och utredningslokalerna med blå punkter. Utsnitt ur digitala fastuighetskartan. Skala 1:150 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en särskild utredning av 32 lokaler samt stängsling vid sex kända lämningar inför ombyggnationen av väg 56 mellan Västerås och Sala till mötesfri landsväg (så kallad 2+1-väg).

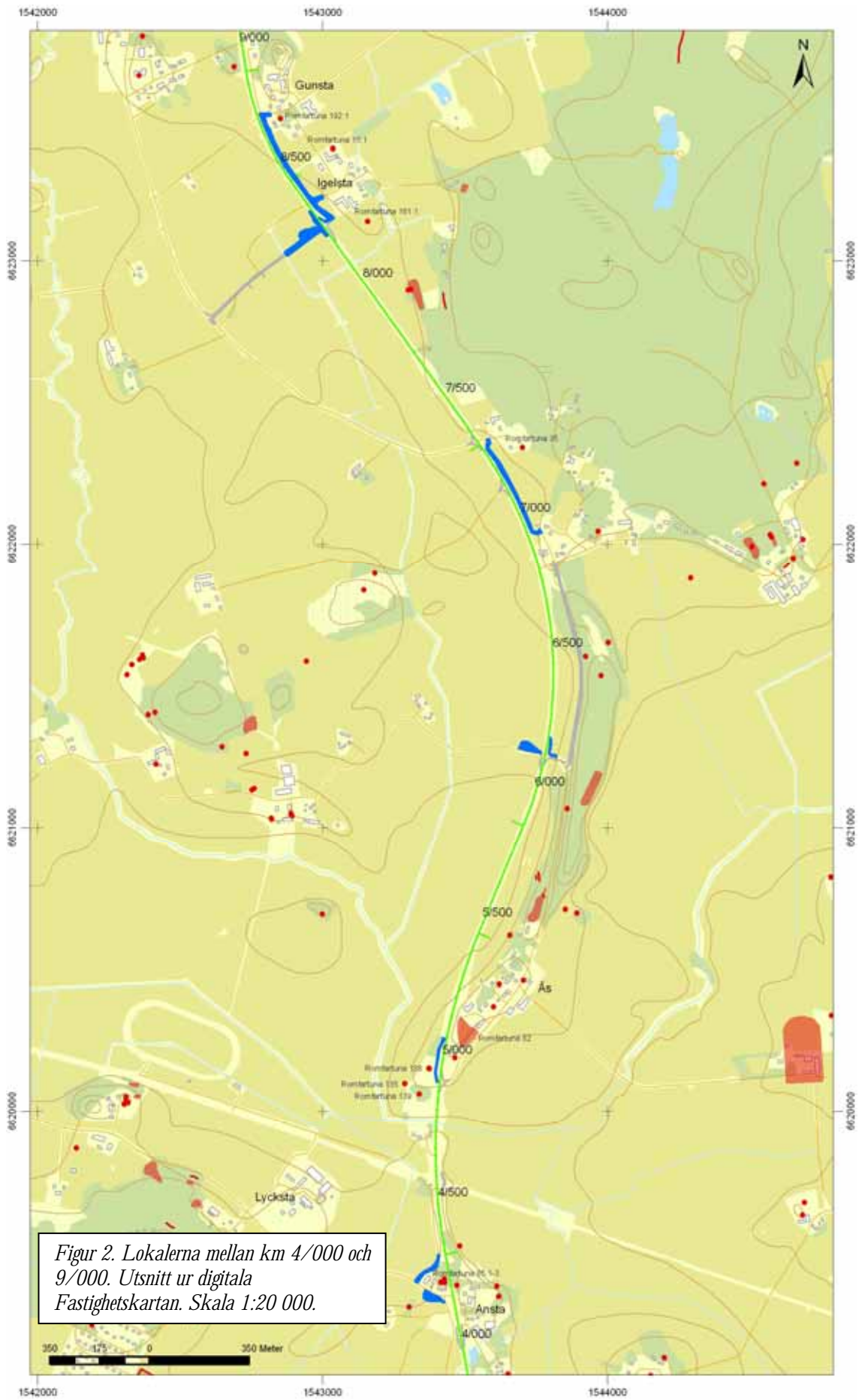
Arbetet utfördes på uppdrag av Trafikverket och fältarbetet utfördes under två perioder åren 2010 och 2011.

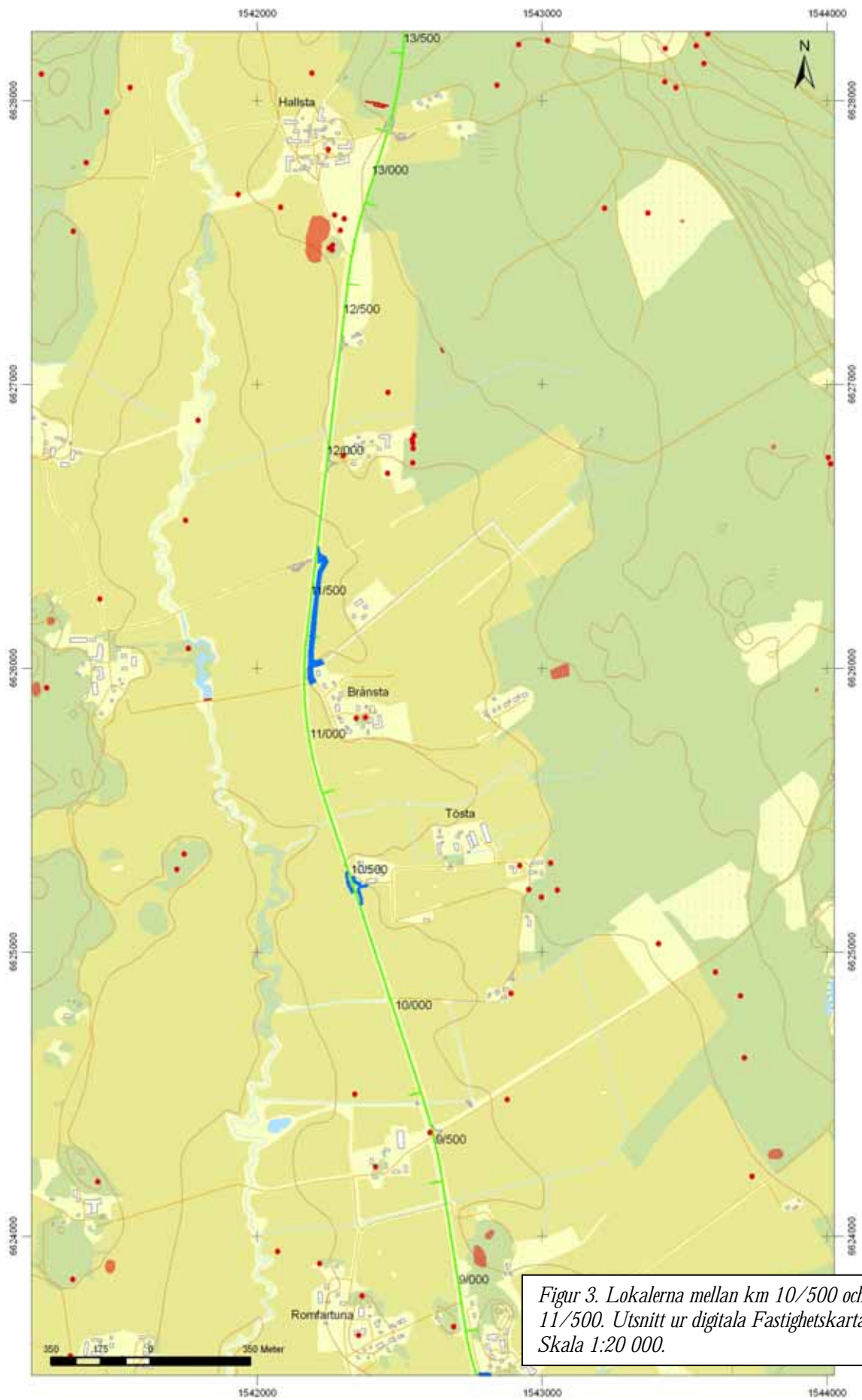
Syftet med utredningen var att klargöra om det finns fornlämningar som inte är synliga ovan mark. Utredningen omfattade fördjupade kartstudier för en lokal och utredningsgrävning vid resterande 31 lokaler. Merparten av lokalerna utgjordes av platser vilka utifrån topografin bedöms som lägen där det kan finnas boplatser från stenålder–järnålder. Boplatslägena återfinns på eller strax nedanför åsar samt i flack åkermark i anslutning till historiskt belagda bytomter vars namnskick antyder ett järnåldersursprung.

Utredningen resulterade i fyra förhistoriska boplatser vid fyra lokaler samt förekomst av enstaka, ensamliggande, förhistoriska anläggningar vid fem lokaler.

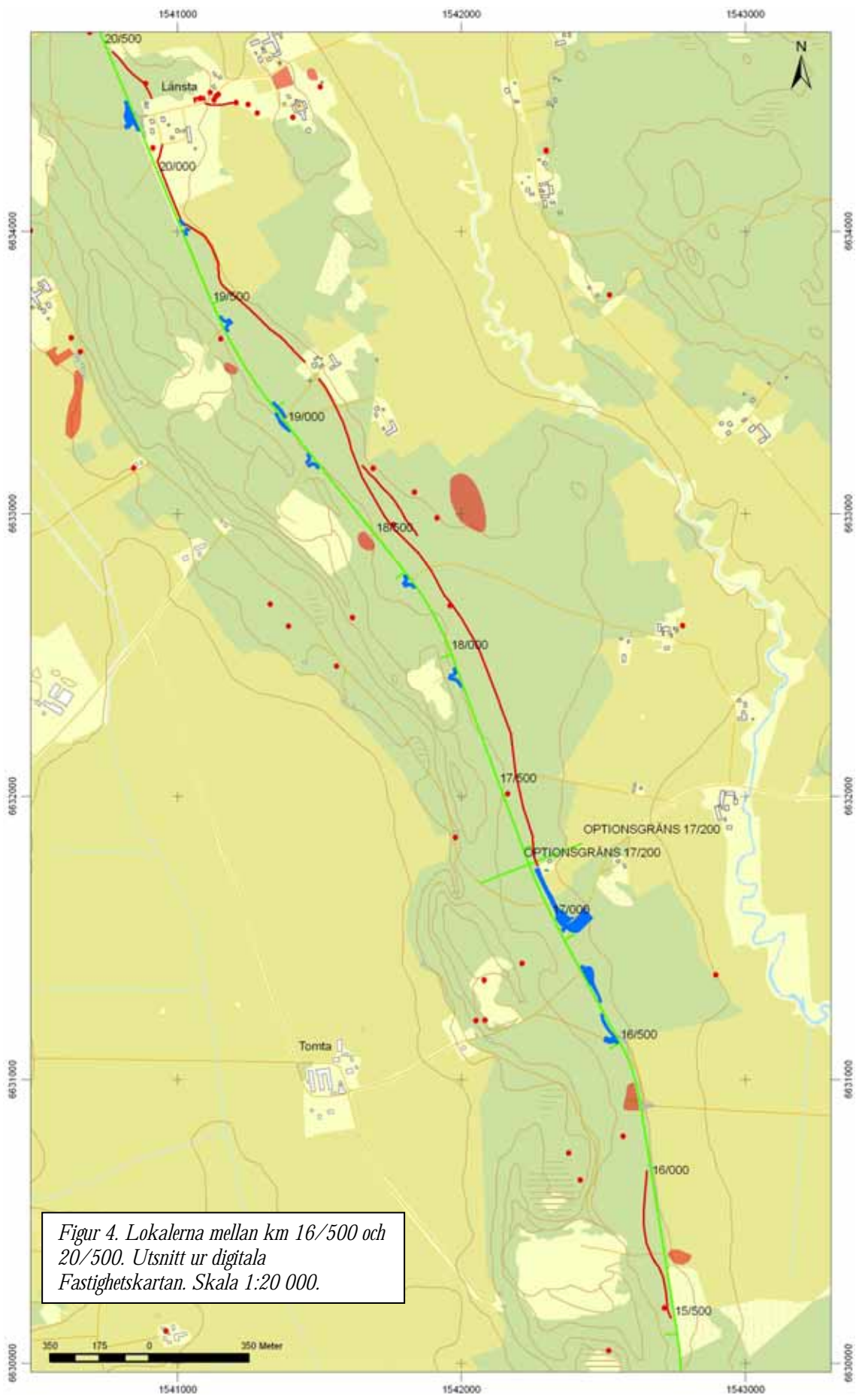
Tabell 1. Utredningsresultatet redovisat per lokal och planerad åtgärd.

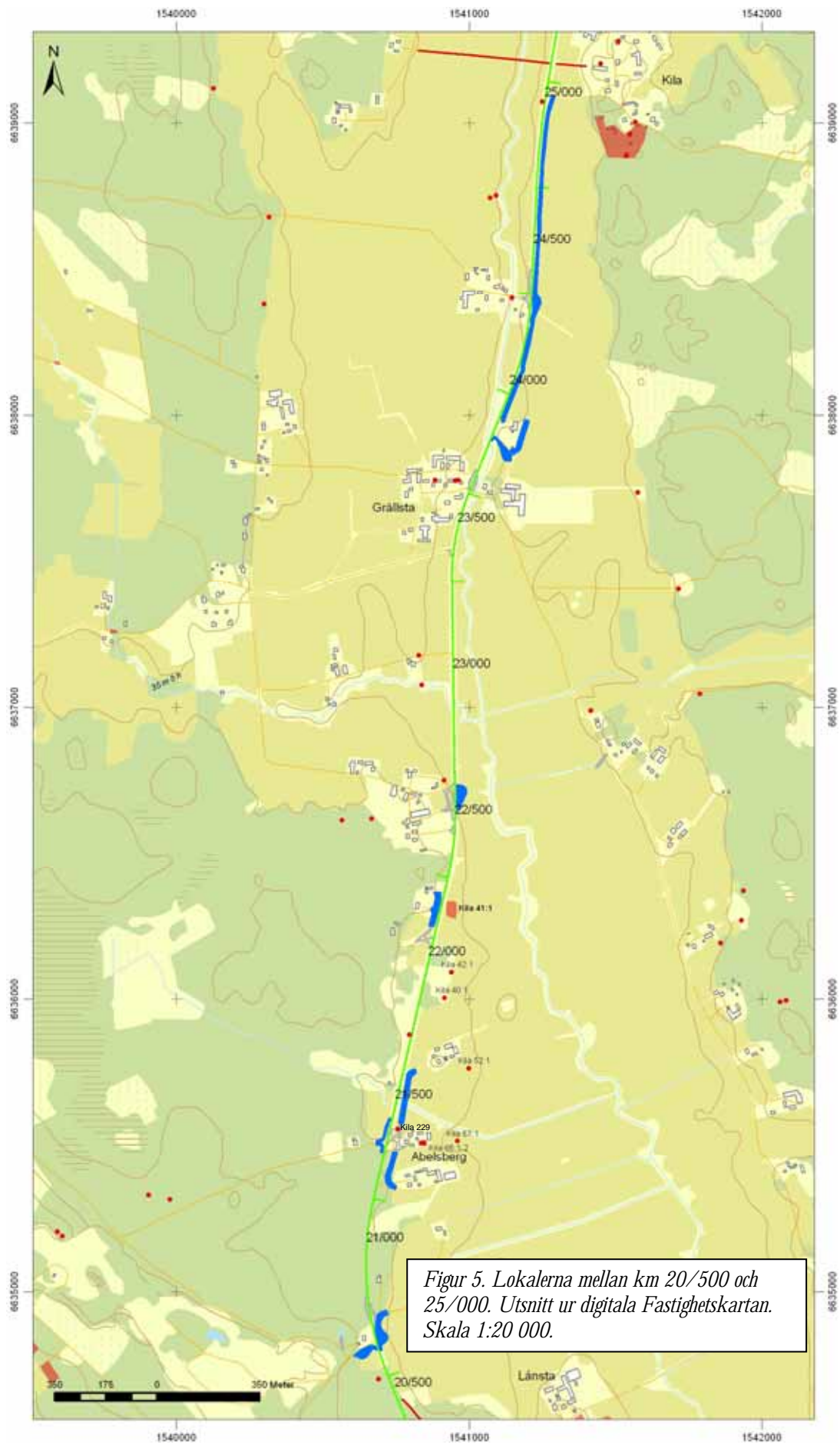
Lokal nr	Läge enligt längdmätningen, typ av åtgärd	Resultat
1	4/150, vändslinga.	Fornlämning, järnåldersboplat, kulturlager med förhistorisk keramik.
2	4/250, gc-väg.	Ingen fornlämning.
3	5/000, kontroll/-informationsplats.	Ingen fornlämning.
4	6/150, korsning och busshållsplats i öster, busshållsplats och vändslinga i väster.	Fornlämning, järnåldersboplat.
5	6/900-7/300, ny anslutningsväg, åkeranslutning i öster.	Ingen fornlämning.
6	8/200-8/700, busshållsplats, ny anslutningsväg i öster.	Ingen fornlämning.
7	8/250, omläggning av väg 672, vändslinga m m i väster.	Fornlämning, ensamliggande härd, brons-järnålder.
8	10/400-10/550, busshållsplats, anslutning i öster, busshållsplats och väntficka i väster.	Utgick, små ytor berörs.
9	11/200-11/650, anslutningsväg i öster.	Ingen fornlämning.
10	13/200, vändslinga i öster, busshållsplats i väster.	Ingen äldre bebyggelse berördes.
11	16/500-16/600 +, anslutning och breddning av p-plats.	Ingen fornlämning.
11B	16/600-16/800 tillkom under arbetets gång	Ingen fornlämning (bedömd utifrån schaktad mark).
12	16/650-16/800, anslutning och breddning av p-plats.	Fornlämning, ensamliggande sotfläck/härd, brons- järnålder.
13	16/950, busshållsplats, parkering mm.	Ingen fornlämning.
14	16/950-17/200, anslutningsväg.	Ingen fornlämning.
15	17/900, höger av/på.	Utgick, liten yta.
16	18/300, anslutning.	Utgick, liten yta.
17	18/850, höger av/på.	Utgick, liten yta.
18	19/000-19/100, busshållsplats i väster, busshållsplats i öster.	I väster: fornlämning, boplat: fynd av förhistorisk keramik, neolitikum. I öster: ingen fornlämning.
19	19/400, höger av/på.	Utgick, liten yta.
20	19/550, höger av/på.	Utgick, liten yta.
21	19/800, höger av/på i väster, höger av/på i öster.	Utgick, små ytor berörs.
22	20/200, busshållsplats och anslutning i öster, vändslinga och anslutningsväg i väster.	Väster: fornlämning, brons- järnåldersboplat: anläggningar. Öster: utgick, tomtmark.
23	20/700, vändslinga i väster, anslutningsväg i öster.	Ingen fornlämning.
23B	20/600-20/660, bussficka (flyttad från 20/780)	Ingen fornlämning.
24	21/200-21/600, anslutningsväg. Ny sträckning: flyttad i förhållande till befintlig väg.	Kulturhistorisk lämning: husgrund?, två ensamliggande anläggningar och ett sentida stolphål. Fornlämning: en ensamliggande härd, järnålder.
25	21/400, väntficka, anslutning.	Utgick, nytt läge.
25B	21/300, väntficka, anslutning (flyttad från 21/400)	Kulturhistorisk lämning: jordkällare.
26	22/050-22/250, anslutningsväg.	Ingen fornlämning. Anslutningsvägen ströks utom km 22/050-22/120 som släpptes.
27	22/550-22/650, anslutningsväg i väster, anslutningsväg i öster.	Väster: vägen ströks. Öster: utgick, lågt liggande mark.
28	23/800, vändslinga, åkeranslutning i öster.	Fornlämning, en ensamliggande anläggning, järnålder, inom vändslingan. Åkeranslutningen: ingen fornlämning.
29	23/900-25/050, anslutningsväg, vändslinga och busshållsplats.	Ingen fornlämning.
30	25/450, busshållsplats i väster, busshållsplats i öster.	Utgick, lågt liggande mark.
31	25/450-26/300, gc-väg, anslutningsväg.	Fornlämning: ensamliggande härd, järnålder.
32	25/900, vändslinga.	Ingen fornlämning.

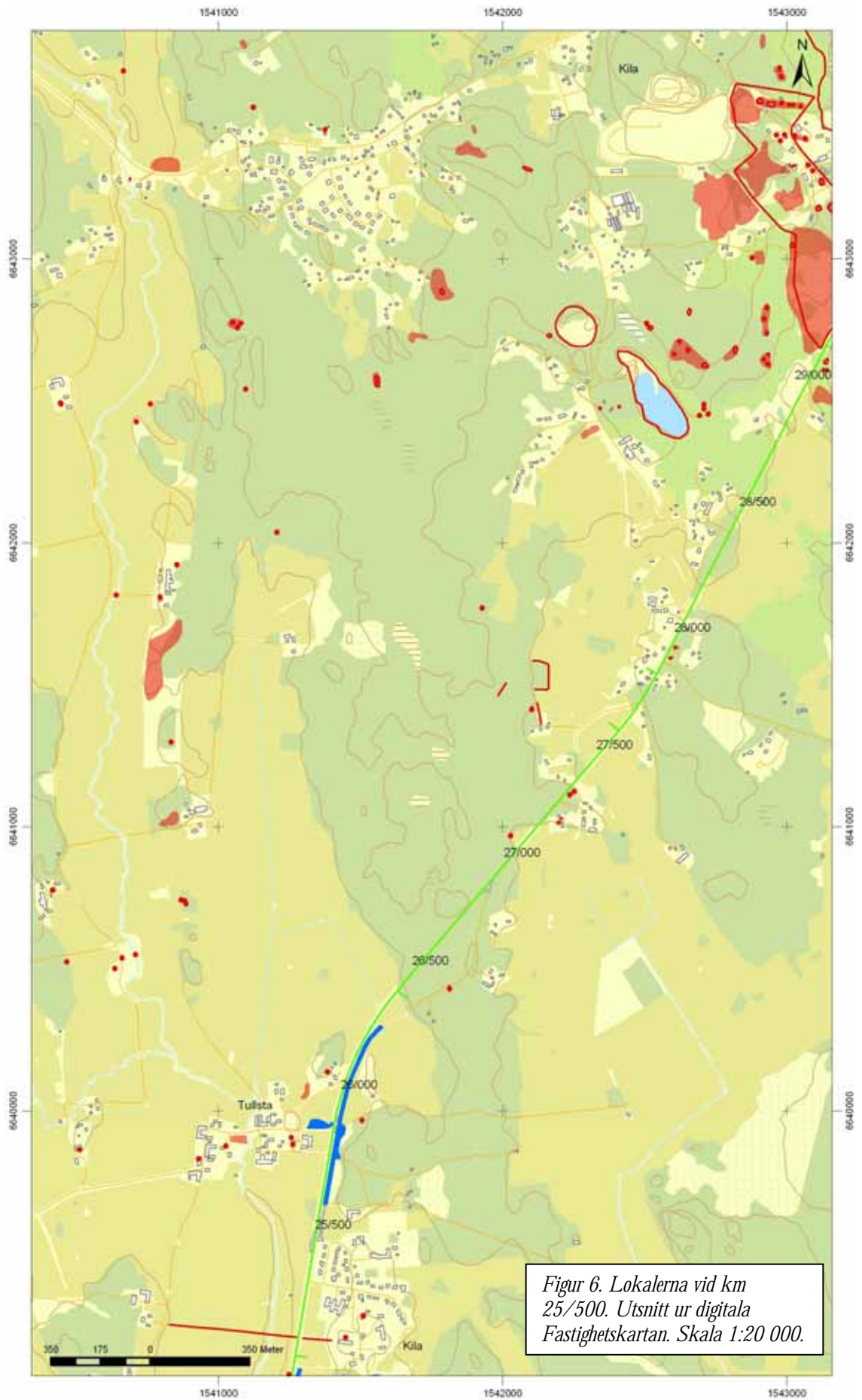

Figur 3. Lokalerna mellan km 10/500 och 11/500. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:20 000.

Figur 5. Lokalerna mellan km 20/500 och 25/000. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:20 000.

Figur 6. Lokalerna vid km 25/500. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:20 000.

Inledning

Trafikverket har för avsikt att bygga om väg 56 mellan Västerås och Sala till mötesfri landsväg. Ombyggnaden kräver inte att den befintliga vägen breddas men vid 59 platser kommer ny mark att tas i anspråk för åtgärder så som väganslutningar, tillfartsvägar, busshållplatser mm samt för 7 kilometer viltstängsel fördelat på två sträckor. Ombyggnaden sker i två etapper varav den första omfattar sträckan från Västerås till "Tomtakorset" (Optionsgränsen km 17/200). Arbetet med den första etappen är redan igångsatt medan den andra etappen är inplanerad till 2011–2012.

Sommaren 2010 genomförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en utredning etapp 1 av de 59 platserna. Utredningen omfattade kart- och arkivstudier samt besiktning i fält av ett urval platser för att bedöma behovet av utredningsgrävning. Utredningen resulterade i bedömningen att det fordras ytterligare utredning vid 32 av platserna för att klargöra fornlämningsförekomsten. Vad gäller en av platserna rekommenderades ytterligare kartstudier och för de resterande 31 föreslogs utredningsgrävning (i ett fall också en fördjupad kartstudie). Merparten av lokalerna utgörs av platser som utifrån topografin bedöms kunna hysa boplatsslämningar från stenålder–järnålder. Platserna återfinns på eller strax nedanför åsar samt i flack åkermark i anslutning till historiskt belagda bytomter vars namnskick antyder ett järnåldersursprung (Ählström 2010).

För att länsstyrelsen skulle få ett fullgott underlag inför ärendets vidare hantering beslutade de om en utredning, etapp 2, av de 32 utpekade platserna. Vidare skulle sex kända forn- eller kulturlämningar besiktigas och markeras för att undvika skador i samband med att viltstängslet sätts upp. KM utsågs som utförare genom direktval. Länsstyrelsen fattade beslutet med stöd av 2 kap 11 § KML den 13 september 2010 (lst dnr 431-3436-10) efter det att KM inkommit med en undersökningsplan.

Fältarbetet påbörjades hösten 2010 men kom på initiativ av KM att avbrytas då det framkom att markägarna i sträckans norra del (norr om Optionsgränsen km 17/200) inte hade informerats om utredningsgrävningen. Merparten av lokalerna norr om gränsen hade därmed blivit utredningsgrävda utan markägartillstånd. Därtill hade inte befintliga jordledningarna norr om Optionsgränsen blivit markerade vilket uppdagades i samband med att en el-ledning påträffades vid schaktningen vid en av lokalerna. Inhämmandet av markägartillstånd och, framför allt, ledningsanvisningen drog ut på tiden varvid arbetet inte kunde återupptas innan vintervädret omöjliggjorde vidare fältarbete.

Efter uppehållet återupptogs fältarbetet i juni 2011. Efter en dags arbete fick arbetet åter avbrytas eftersom det visade sig att markägarna inte blivit informerade om utredningsgrävningen. Efter en kortare fördröjning återupptogs emellertid fältarbetet och det kunde slutföras efter en och en halv veckas arbete.

Jan Ählström ansvarade för utredningen och har sammanställt rapporten.

Resultatet är inrapporterat till FMIS.

Rapportens upplägg

Utredningsresultatet redovisas i tabellform i Tabell 1 och i text under kapitlet Utredningsresultat.

Redovisningen följer den uppdelning i lokaler som var gjort i länsstyrelsens förfrågningsunderlag och lokalerna identifieras primärt genom längdmätningen i kilometer.

Schaktplaner redovisas i anslutning till resultatredovisningen i de fall fornlämning påträffades. I övriga fall återfinns schaktplanerna bland bilagorna jämte schakttabellen, anläggnings- och fyndtabellerna. I enstaka fall redovisas bara de utsnitt av lokalerna där det grävdes schakt. De rektifierade kartorna är bilagda rapporten.

På schaktplanerna är lokalerna markerade med blå linjer (på de översiktliga kartorna som blå punkter eller polygoner) och de planerade ingreppen med grå linjer. De ingrepp som inte berördes av utredningsgrävningen är redovisade på planerna med grå linjer. Även sena förändringar av ingreppens utformning och läge redovisas genom färgmarkeringarna, så tillvida att aktuella utformningar är blåmarkerade och inaktuella utformningar är gråmarkerade.

På kartor och schaktplaner är fornlämningarna markerade med röda punkter, linjer och polygoner. Det är bara de av fornlämningarna som är relevanta för utredningen som redovisas med nummer och i text.

Topografi och fornlämningsmiljö

Vägsträckan är ca 3 mil lång och vägen löper omväxlande i flack åkermark och i högre liggande skogsområden som till stor del utgörs av åsträckningar. Området ligger som lägst på nivåer omkring 30–40 m ö h och som högst på nivåer omkring 50–60 m ö h.

Utmed vägen förekommer en hel del fornlämningar. I odlingsbygden förekommer t ex enstaka gravar samt lösfunna stenåldersartefakter. I skogsområdena förekommer bl a lösfynd av stenåldersartefakter samt bebyggelselämningar och skogsbrukslämningar från historisk tid. Framför allt i odlingsbygden passerar vägen flera gårdar vars namn innehåller efterleden *-sta* vilket antyder ett yngre järnåldersursprung (Ståhl 1970). De registrerade lämningarna omspanner stenålder till efterreformatorisk tid.

I resultatgenomgången redogörs det översiktligt för beståndet av boplatsindikerande fornlämningar i anslutning till lokalerna. För närmare information om fornlämningsbilden hänvisas till utredningens etapp 1-rapport.

Målsättning och metod

Enligt undersökningsplanen syftar utredningen till att klargöra om det finns fornlämningar som inte är synliga ovan mark. Resultatet kommer att ligga till grund för länsstyrelsens bedömning av de planerade åtgärdernas tillåtlighet enligt 2 kap KML och om det krävs ytterligare arkeologiska åtgärder.

Syftet skulle uppnås genom att sökschakt upptogs med grävmaskin inom de utpekade 30 lokalerna. Schakten grävdes en skopbredd breda (ca 1,5 meter) och de grävdes ner till en kulturpåverkad eller orörd nivå. Schakten varierade i längd mellan 4 och 35 meter men de var vanligtvis mellan 6 och 8 meter långa. Vid risk för stenålderslämningar genomfördes sällning med 0,04 mm raster för att eftersöka fynd. Plandokumentationen av schakten gjordes antingen med GPS eller för hand, då med

bygghandlingarna som underlag, och schakten beskrevs översiktligt. De handritade schakten digitaliserades i efterhand. Påträffade lämningar mättes in med GPS och beskrevs avseende typ och storlek. I vissa fall delundersöktes anläggningar för att säkerställa tolkningen.

Vid de av lokalerna där den planerade åtgärden skulle komma att omfatta olikformade ytor hade utredningsområdet markerats i fält antingen med stakkäppar eller genom snitslar satta i träd. Snitslingen var mindre exakt. Där åtgärden istället var linjär och skulle löpa utmed befintlig väg användes byggplanerna, där linjerna som motsvarande asfaltskanter och/eller dikeskrön blivit färglagda, för att beräkna utredningsområdets storlek. För markeringen i fält och iordningställandet av byggplanerna svarade Trafikverket genom projektören Vectura.

Vad gäller åtgärderna vid lokalerna 10 och 24 rektifierades två kartor (en avmätning av Hallsta by från 1725 och en avmätning av Lånsta by från 1859) med syfte att klargöra om platserna, där det enligt kartorna har funnits bebyggelse, kommer att beröras av de planerade åtgärderna.

De registrerade torplämningarna Romfartuna 221 och Romfartuna 343 besiktigades för att avgöra om det förekommer synliga lämningar som riskerar att beröras när viltstängslet sätts upp. Synliga lämningar markerades med stakkäppar och fornlämningsband varefter de förevisades entreprenören. I samråd med entreprenören anvisades därefter tillfälliga körvägar för att undvika skador på lämningarna.

De tre milstenar (Romfartuna 60, 110 och Kila 43) som kommer att ligga nära det planerade viltstängslet hade blivit inhägnade av entreprenören med rejåla trästaket.

*Figur 7 och 8. T v exempel på en milsten (Romfartuna 110) markerad med trästaket.
T h torplämningen Romfartuna 343 markerad med stakkäppar och fornlämningsband.
Foto Jan Ählström.*

Vad gäller färdvägen, Romfartuna 340, som riskerar att beröras vid uppförandet av viltstängslet anvisades, i samråd med entreprenören, var stängsling skall utföras samt tillfälliga körvägar.

Avvikelse från undersökningsplanen

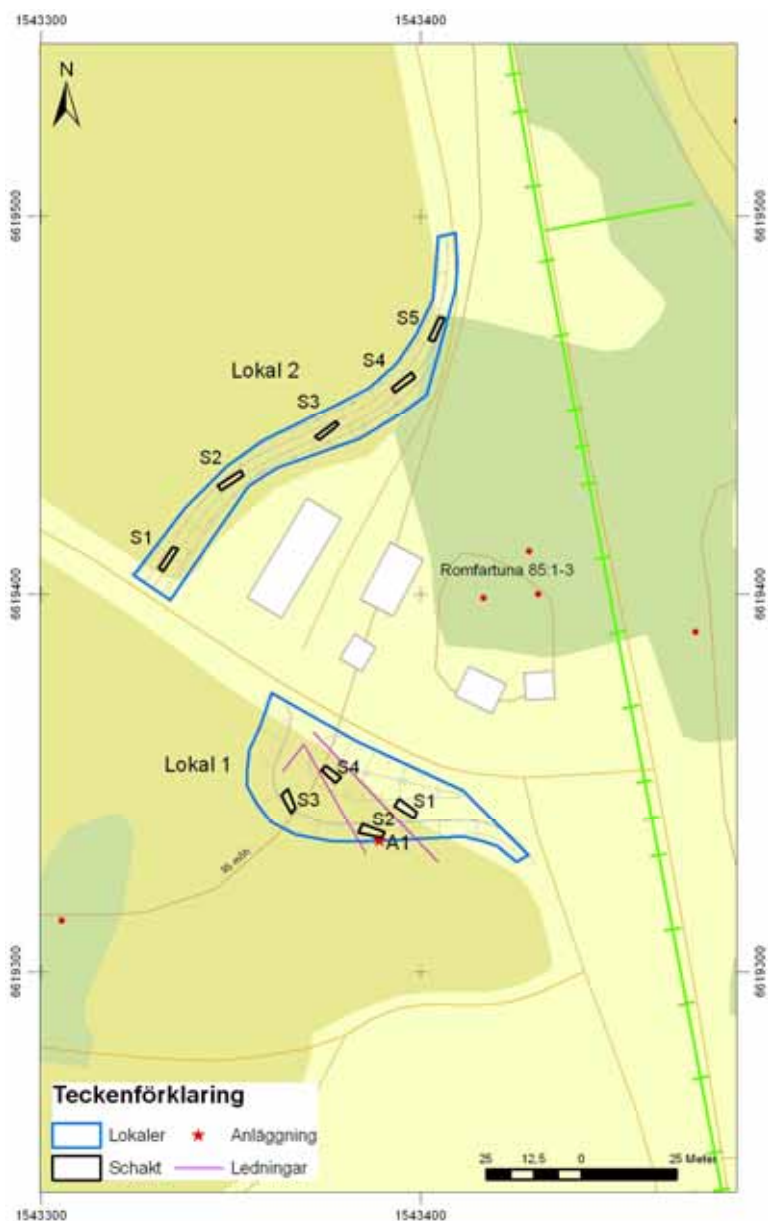
Det förekom flera avvikelser i förhållande till undersökningsplanen. Läget för vissa åtgärder förändrades liksom utformningen av dem och nya åtgärder tillkom medan

andra ströks. Länsstyrelsen hölls informerad via e-post. Här nedan lämnas en kort redogörelse över avvikelserna.

- På grund av att P-platsen inom lokal 11 troligen skulle komma att flyttas utsträcktes lokalen mot norr med 200 meter.
- Vid lokal 23 flyttades en bussficka från km 20/760–20/830 till ca km 20/600–20/680. Bussfickan omfattades ursprungligen inte av utredningen men kom, på grund av det nya läget, att omfattas av sökschaktningen.
- Tomtmarken inom lokal 24 mellan ca km 21/320–21/440 undantogs först från utredningsgrävningen på grund av att det är långt till byggstart. Senare kom dock hela anslutningsvägen att förskjutas åt väster till ett läge "kant i kant" med befintlig väg, längden var densamma som ursprungligen var tänkt. Därmed blev lokalen tillgänglig för utredningsgrävningen. Den nya sträckningen anvisades av Vectura på plats och via ortofoto. Utredningen följde anvisningen.
- Inom lokal 25 fick väntfickan och anslutningsvägen, vid km 21/400, ett nytt läge och ny utformning vid km 21/320.
- Under arbetets gång meddelade projektören, Vectura, att lokalerna 26 och 27 troligtvis skulle komma att undantas från utredningsgrävningen eftersom marken används som hästhagar. Med tanke på att det är långt till byggstart önskade man vänta med utredningsgrävningen. Senare kom undantaget endast att omfatta hagmarken mellan ca km 22/050–22/120 samt 22/520–22/600. Utredningsgrävningen utfördes enligt de förutsättningarna. Därefter ströks åtgärderna vid lokalerna 26 och 27 utom anslutningarna vid km 22/050–22/120 och 22/540–22/620. Den först undantagna anslutningen vid km 22/050–22/120 skulle i sent skede ändå ingå i utredningen men kom att undantas från utredningen (efter samråd mellan KM och länsstyrelsen) baserat på resultatet av den genomförda sökschaktningen i angränsande mark.
- Vid lokal 31 gavs först inte markägartillstånd mellan km 25/480–25/600. När den tillgängliga delen av lokalen blivit utredningsgrävd gavs tillstånd även för denna sträcka.
- Vid km 21/500 och 22/900 tillkom två utterpassager. Den först nämnda skulle komma att omfattas av utredningen medan KM gjorde bedömningen att den sist nämnda skulle ligga för lågt i terrängen för att möjliggöra fornlämningsförekomst. Emellertid kom den förstnämnda utterpassagen, vid km 21/500, att strykas och därmed utfördes inte någon utredningsgrävning.

Utredningsresultat

Av de ursprungligen 31 lokaler som skulle undersökas utgick sju stycken på grund av att åtgärden inte tog någon orörd mark i anspråk eller att endast väldigt små ytor berördes. Vid nio av lokalerna påträffades fornlämning varav merparten bestod av enstaka anläggningar som inte är boplatssindikerande och som därför inte fordrar ytterligare undersökning.

Figur 9. Schaktplan Lokal 1 och 2. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 1, km 4/150

Lokalen ligger väster om väg 56 och väster till nordväst om gården Ansta. Norr om lokalen finns en gravhög och två runda stensättningar (Romfartuna 85:1–3). Marken är öppen och sluttar mot nordväst. Möjligheten att gräva schakt inskränktes av två jordledningar, en elledning och en teleledning. Fyra schakt grävdes vilka var 0,3–0,4 meter djupa. Schaktbottnarna bestod av sandblandad silt eller silt.

I schakt 2 påträffades fornlämning i form av ett fyndförande kulturlager (A1) vilket innehöll rikligt med bränd lera och det tillvaratogs en skärva förhistorisk keramik. Lagrets djup är oklart men av läget att döma omfattar det en mindre yta i vägområdets södra del. Kulturlagret indikerar förekomst av en boplats, preliminärt daterad till järnålder, vars mer intensiva delar torde återfinnas i den högre liggande marken sydöst om lokalen, d v s närmare Ansta bytomt. Kulturlagret bedöms som fornlämning.

Lokal 2, km 4/250

Lokalen ligger i flack åkermark väster om väg 56 och nordväst om gården Ansta. I sydöstlig riktning ligger en hög och två runda stensättningar (Romfartuna 85:1–3). Det grävdes fem skopbreda, 6 meter långa, schakt som var 0,3 meter djupa. Schaktbottnarna bestod av lera. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

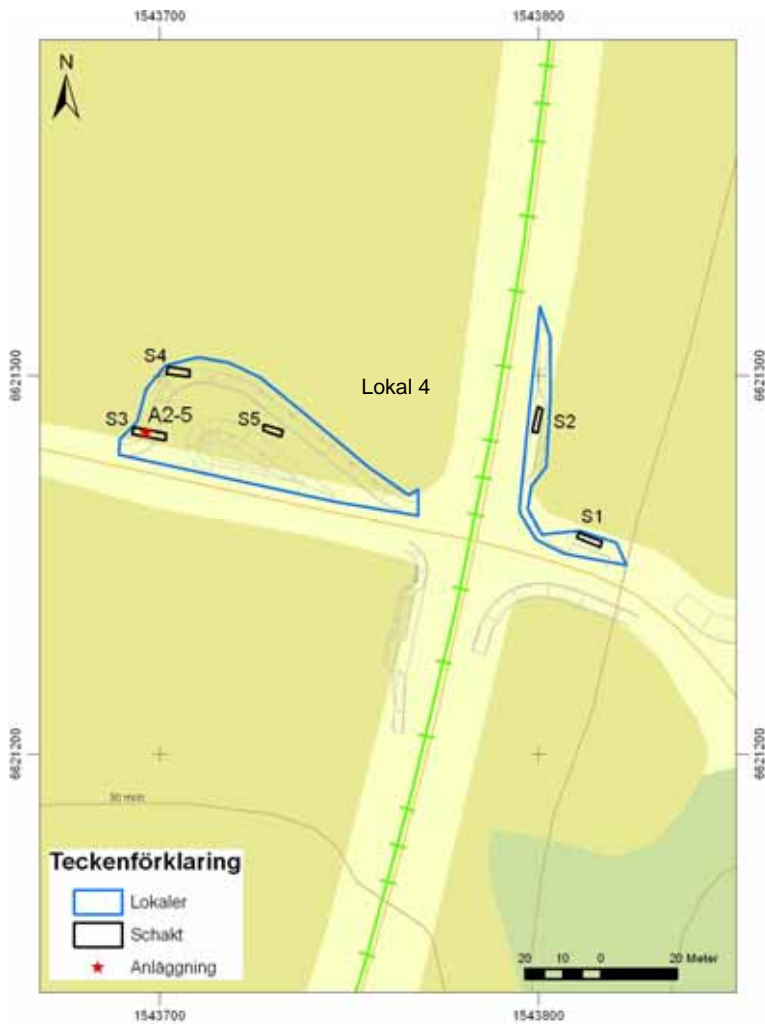
Lokal 3, km 5/000

Lokalen ligger på Äsåsen väster om väg 56. Marken är planerad, nedschaktad i åsen, flack och låg i anslutning till platsen för en informationstavla. I väster och sydväst finns ett undersökt gravfält, en härd och platsen för ett kapell (Romfartuna 135, 138 och 139), i nordöst återfinns en stenåldersboplats (Romfartuna 82). Det grävdes tre små gropar, 0,1–0,2 meter djupa, varvid det konstaterades att det inte finns någon ursprunglig markyta endast morängrus, åsen har blivit helt nedschaktad. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Lokal 4, km 6/150

Lokalen omfattar åkermarken öster och väster om väg 56. Väster om vägen berördes krönet och östsluttningen av en nord-sydlig höjdrygg och på den östra sidan omfattades flack, nästan låglänt, mark vid foten av Äsåsen. Öster om vägen grävdes två resultatlösa schakt. Schakten grävdes 0,3 meter djupa och schaktbottnarna bestod av lera. På vägens västra sida grävdes tre schakt. Schakten var 0,3 meter djupa och schaktbottnarna bestod av lera. I schakt 3, som grävdes på höjdryggen, påträffades fornlämning i form av två eller tre stolphål och en härd (A2–5). Härden var 1,0 x 0,5 meter stor och två av stolphålen var 0,2 meter stora och oskodda (ett av dem är minst 0,1 meter djupt). Ett troligt stolphål var 0,8 meter stort och kraftigt stenskott.

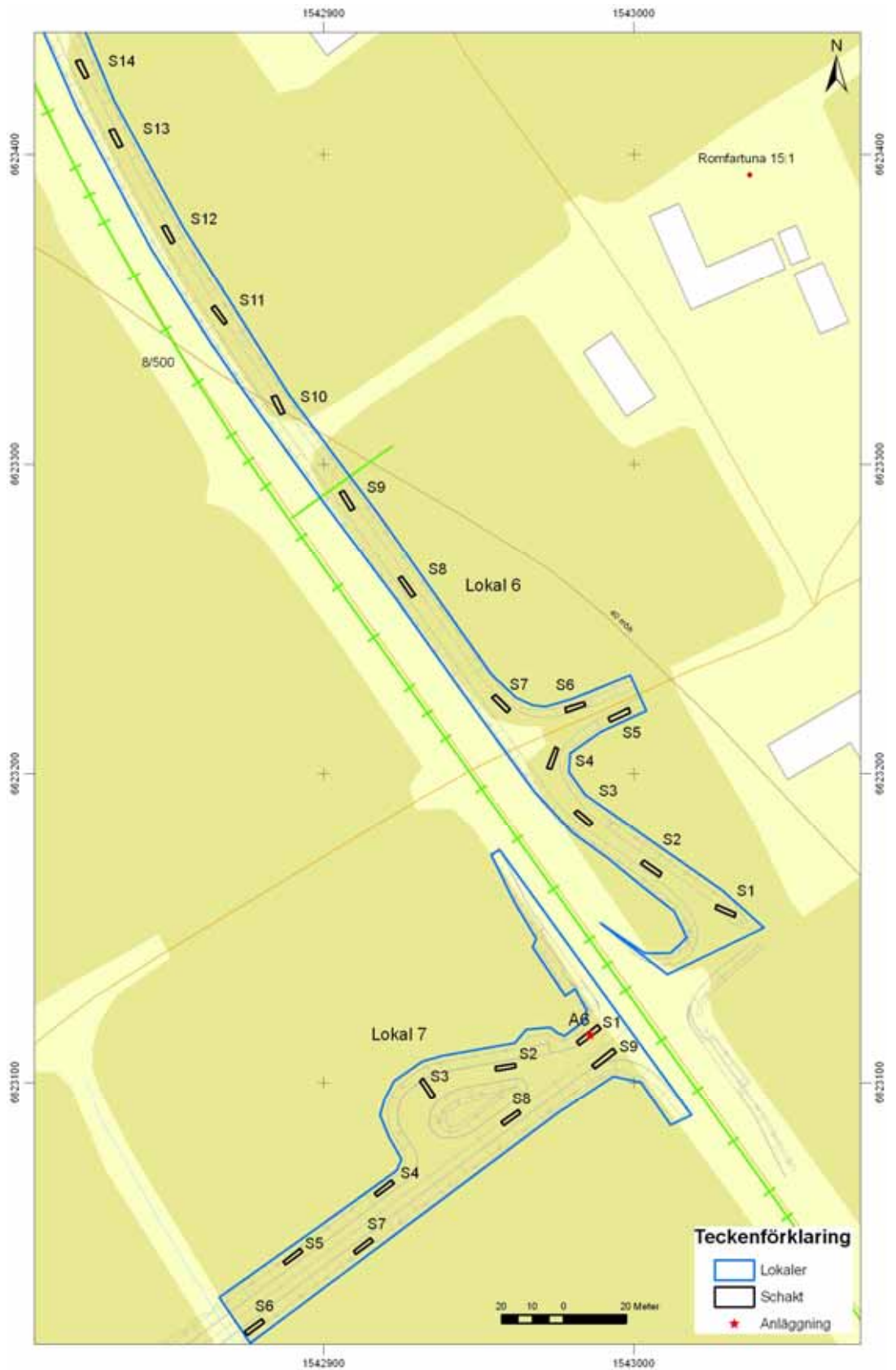
Anläggningarna indikerar förekomst av en järnåldersboplats. Indikationen återfinns i lokalens sydvästligaste hörn och merparten av fornlämningen bedöms ligga utanför vägområdet väster om lokalen.

Figur 10. Schaktplan Lokal 4. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 5, km 6/900–7/300

Lokalen omfattar den flacka åkermarken öster om väg 56. Öst-nordöst om lokalen, vid torpet Löten finns en registrerad husgrund (Romfartuna 35:1). Det grävdes tio schakt som var 0,3 meter djupa med lera som underlag utom i söder där det förekom inblandning av morän. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Figur 11. Schaktplan Lokal 6 och 7. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 6, km 8/200–8/700

Lokalen ligger i flack åker eller gräsbevuxen tomtnära mark öster om vägen. Öster om lokalen ligger gårdarna Igelsta och Gunsta samt en registrerad fyndplats av kvarts- och flintavslag (Romfartuna 161:1), en gravhög (Romfartuna 15:1) och fyndplatsen för en pilspets i järn samt fragment av stengods och ben (Romfartuna 192:1). Det grävdes fjorton schakt som var 0,3 meter djupa och vars bottnar bestod av lera. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Lokal 7, km 8/250

Lokalen ligger väster om väg 56 i åkermark. Öster om lokalen ligger gården Igelsta och fyndplatsen för kvarts- och flintavslag (Romfartuna 161:1). Inom lokalens östligaste tredjedel grävdes nio schakt som var 0,3 meter djupa med bottnar av lera. Det framkom en 0,6 meter stor hård (A6) i schakt 1 närmast vägen. Av schaktens antal att döma är hårdens ensamliggande.

Lokal 8, km 10/400–10/550

Lokalen utgick på gata endast smala remsor, omkring en meter breda, av orörd mark skulle komma att beröras.

Lokal 9, km 11/200–11/650

Lokalen ligger på östra sidan om väg 56 i flack åkermark. Parallellt med vägen löpte en elledning. Sydöst om lokalen, vid gården Bränsta, återfinns en gravhög och en fornlämningsliknande lämning (Romfartuna 63:1–2). Det grävdes elva schakt som var 0,4 meter djupa och vars bottnar utgjordes av silt vilken var stenig i lokalens södra del. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Lokal 10, km 13/200

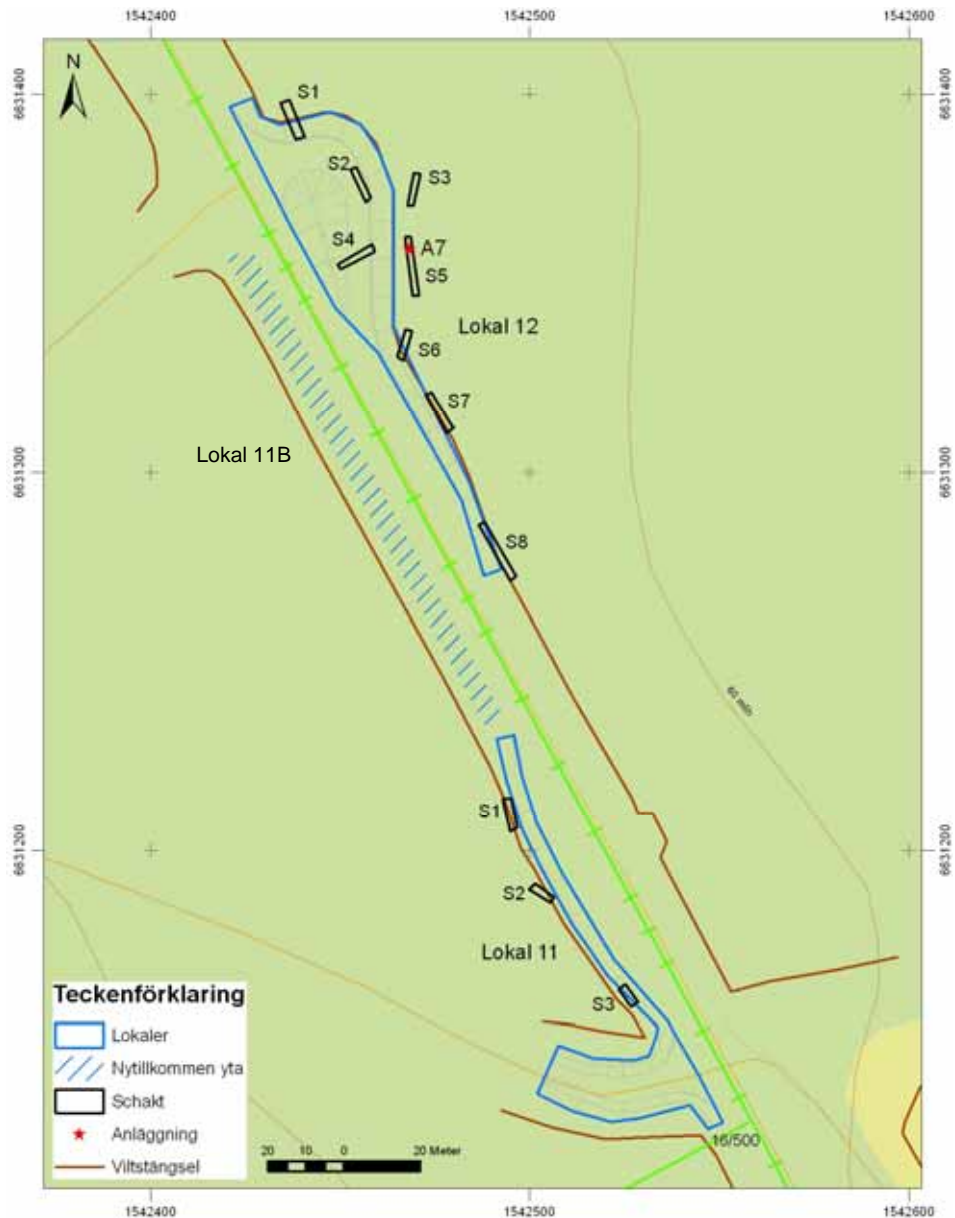
Avseende denna lokal utfördes en kartstudie med syfte att klargöra om platsen för bebyggelse angiven på en karta från 1725 över Hallsta by kommer att beröras (se bilaga 5). På kartan återfinns byggnaderna ifråga öster om bytomten och de är markerade i kanten av en dåtida hagmark. Efter det att kartan rektifierats visade det sig att platsen med husen ligger drygt 100 meter väster om nuvarande väg 56, dessutom återfinns numer en större byggnad på platsen (troligtvis ett stall eller en lada). Ingen ytterligare åtgärd är nödvändig.

Lokal 11 och 11B, km 16/500–16/600 samt 16/600–16/800

Lokalen ligger väster om vägen i flack skogsmark på östsidan av Lånstaåsen. Det grävdes tre schakt inom den ursprungliga ytan. Schakten var 0,2 meter djupa och underlaget bestod av sand eller grusig sand. Den nytillkomna ytan, mot norr, bedömdes som ointressant utifrån de resultatlösa schakten i angränsande ytor. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Lokal 12, km 16/650–16/800

Lokalen ligger öster om vägen samt Lånstaåsen och omfattade flack, till något låglänt, skogsmark. Det grävdes nio schakt som var 0,2–0,4 meter djupa. Schaktbottnarna bestod av fin, ibland, grusig sand. I några av schakten förekom stenar eller block. I schakt 5 centralt inom lokalen framkom fem mörkfärgningar. Efter undersökning avfördes alla utom en, en hård (A7). Hården var oval, 0,5 x 0,4 meter stor och 0,06 meter djup och sotsvart. Av schaktens antal att döma är hårdens ensamliggande.

Figur 12. Schaktplan Lokal 11, 11B och 12. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 13, km 16/950

Lokalen ligger öster om vägen samt söder om en anslutande väg. Det flacka området låg på östsidan av Länstaåsen i övergången mellan skog och åker. Det grävdes nio schakt som var 0,2–0,3 meter djupa och schaktbottnarna bestod av sand eller silt. Inget av antikvariskt värde framkom.

Lokal 14, km 16/950–17/200

Lokalen ligger öster om vägen samt norr om en anslutande väg och på östsidan av Länstaåsen. Det flacka området låg i avverkad skogsmark som gränsade till en mindre åker. Det grävdes elva schakt som var 0,2–0,45 djupa med schaktbottnar bestående av sand. Inget av antikvariskt intresse framkom.

Lokal 15, km 17/900

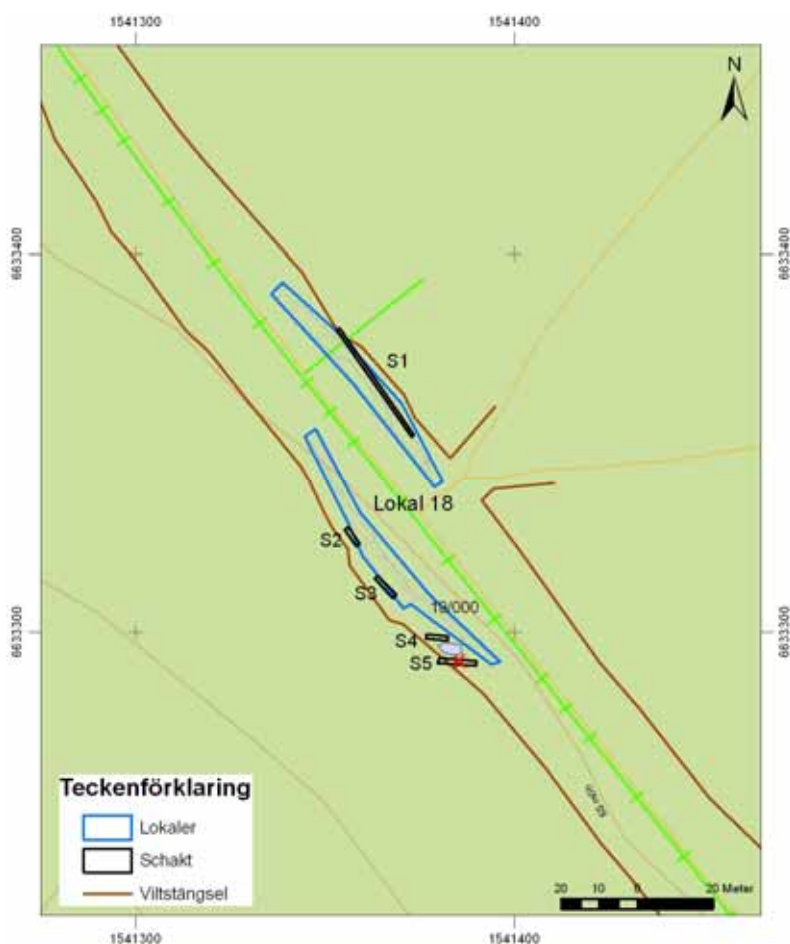
Lokalen ligger i anslutning till en befintlig avfart. Utgick, då markingreppet var litet.

Lokal 16, km 18/300

Lokalen ligger i anslutning till en befintlig avfart. Utgick, då markingreppet var litet.

Lokal 17, km 18/850

Lokalen ligger i anslutning till en befintlig avfart. Utgick, då markingreppet var litet.

Figur 13. Schaktplan Lokal 18. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 18, km 19/000–19/100

Lokalen omfattade skogsmarken öster om Länstaåsen och berörde mark både öster och väster om väg 56. Det grävdes ett schakt öster om vägen och fyra väster om vägen. Schakten var 0,15–0,2 meter djupa och schaktbottnarna bestod av sand med inslag av stenblock öster om vägen. På vägens östra sida påträffades inte något av antikvariskt värde.

I två av schakten väster om vägen påträffades fornlämningsindikation i form av små skärvor förhistorisk keramik, längst i söder, samt en anläggningsliknande stensamling med inslag av skärvig sten längst i norr. Keramikfyndet i schakt 5 kan knytas till en svag halvcirkelformad avsats, som genomkorsas av vägen, och som sluttar mot söder-sydöst. Avsatsen har utgjort den innersta delen av en forntida liten bukt.

Keramiken nära ett framträdande block på avsatsen och tolkas som lämningar efter en strandbunden stenåldersaktivitet och bedöms som fornlämning. Stensamlingen bedöms som en naturbildning.

Lokal 19, km 19/400

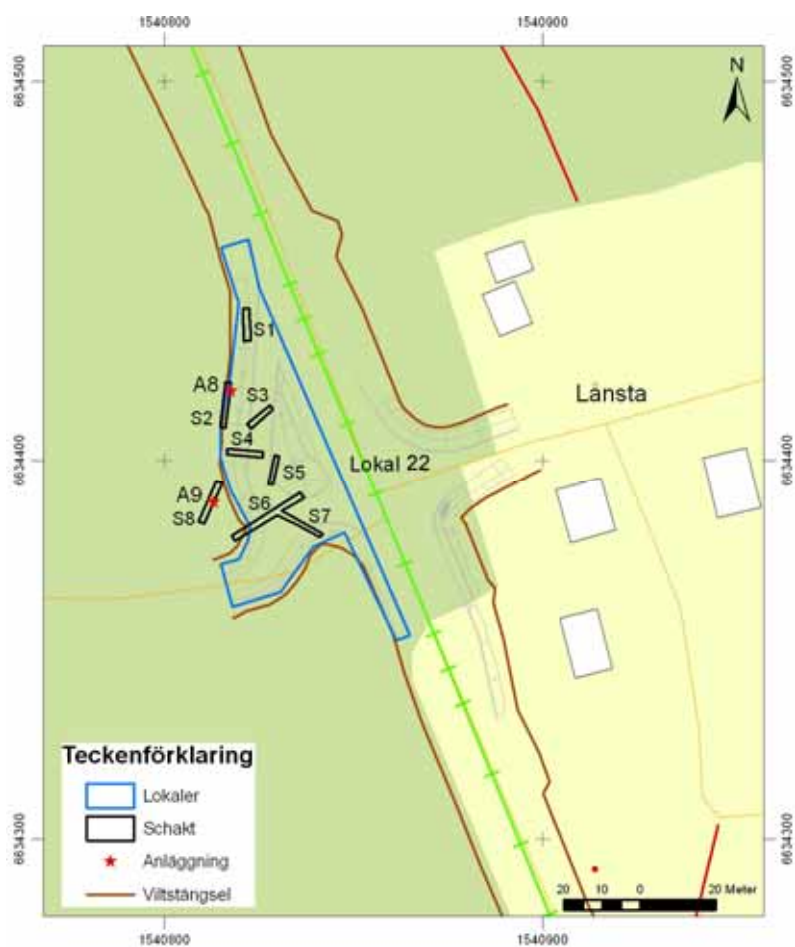
Lokalen låg i anslutning till en befintlig avfart. Utgick, då markingreppet var litet.

Lokal 20, km 19/550

Lokalen låg i anslutning till en befintlig avfart. Utgick, då markingreppet var litet.

Lokal 21, km 19/800

Lokalen låg i anslutning till en befintlig avfart. Utgick, då markingreppet var litet.

Figur 14. Schaktplan Lokal 22. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 22, km 20/200

Utredningsområdet låg på östra sidan av Länstaåsen. Ett stycke öster om lokalen ligger gården Länsta. Lokalen omfattade marken både väster och öster om väg 56. Eftersom lokalens östra del berörde tomtmark utgick den. Den västra delen ligger i skogsmark och där grävdes schakt. Det upptogs åtta schakt som var 0,1–0,2 meter djupa med bottnar bestående av sand, ofta med inslag av små block. I schakt 2 och 8 påträffades anläggningar, ett stolphål (A9) och en hård/kokgrop (A8). Stolphålet var 0,3 meter stort, 0,3 meter djupt och stenskott. Hården/kokgropen var 1,8 x 1,5 meter stor, oval

till formen. I ytan förekom det tätt med skärvsten mellan vilka det fanns gråbrun kulturjord.

Anläggningarna indikerar förekomst av en förhistorisk boplats från brons- eller järnålder och bedöms som fornlämning.

Lokal 23, km 20/700

Lokalen ligger öster om Länstaåsen och omfattade mark både öster och väster om vägen. Här tillkom en yta för en busshållplats som flyttats till marken direkt söder om den västra väganslutningen. Busshållplatsen var inplanerad i ett läge norr om väganslutningen. Marken var höglänt, öppen före detta åker väster om vägen och åker på vägens östra sida. Det förekom teleledningar på båda sidorna om vägen. Det upptogs tio schakt vilka var 0,3–0,4 meter djupa. Underlaget bestod av silt. Öster om vägen förekom det två mörkfärgningar i ett av schakten. Mörkfärgningarna var tunna och utgick. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Lokal 24, km 21/200–21/600

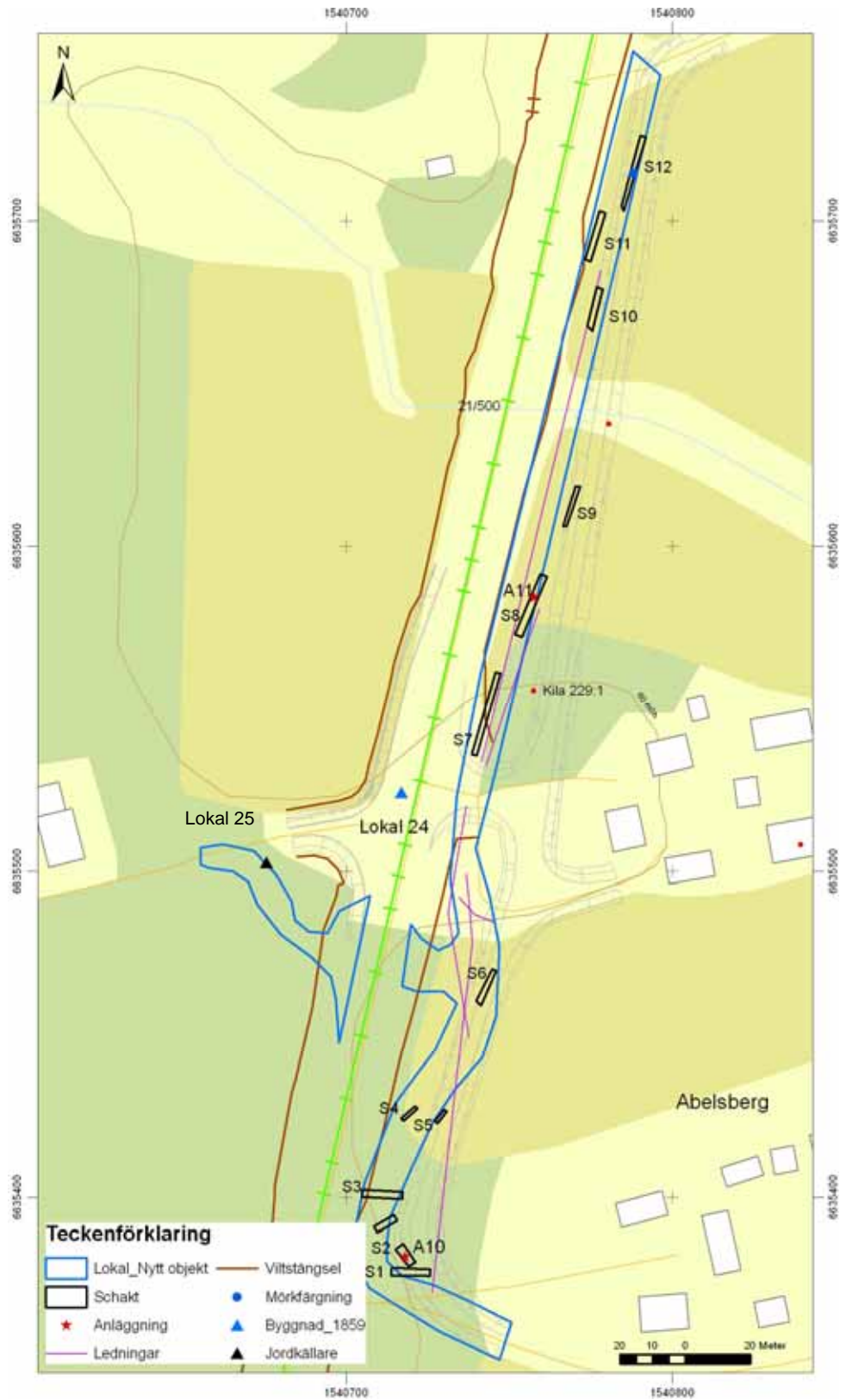
Lokalen ligger i övervägande öppen gräsbevuxen mark som delvis gränsade till bebyggelsen vid Abelsberg. Området som ligger öster om väg 56 är övervägande flackt med några låglänta eller sluttande partier samt en skogsdunge längst i söder. Alldeles öster om utredningsområdet, på gränsen till Abelsbergs tomt, ligger husgrunden Kila 229:1. Det förekom jordledningar inom hela utredningsområdet, framförallt i den mellersta delen där marken formligen var strimlad av el- och teleledningar.

Hela anslutningsvägen omprojekterades och kommer att ansluta till dikets bakslänt i stället för att löpa över tomtmarken längre åt öster.

I utredningsarbetet ingick rektifiering av laga skifteskartan för Länsta från 1859 (se bilaga 5). Vid utredningens etapp 1 anades en byggnad på kartan vilken bedömdes kunna bli berörd vid vägbygget. Efter rektifieringen anas en figur på kartan som kan vara en byggnad vilken i så fall skall ha legat väster om väg 56.

Det upptogs tretton schakt i höglänt mark inom utredningsområdet. Schaktdjupet varierade från 0,2 till 0,6 meter och bottarna bestod av silt eller lera. I de bortgrävda massorna var inlaget av tegel överlag relativt stort. I schakt 2 i skogsdungen längst i söder framkom en 0,3 meter stor härd (A10) med rikligt med skärvsten. I områdets motsatta ände kom en tunn sotfläck. I schakt 7 i jämnhöjd med bebyggelsen vid Abelsberg förekom kulturlager och en stensamling under ett 0,4 meter tjockt lager av påförda massor. Kulturlagret och stensamlingen kan genom fynd av tegel, rödgods, fönsterglas och järnföremål (t ex spikar) knytas till historisk tid. Stensamlingen kan möjligen utgöra rester efter en husgrund. På grund av de befintliga el-ledningarna gick det inte att utvidga schaktet för att klargöra att så är fallet. I schakt 11 norr om dessa lämningar framkom ett 0,4 meter stort stenskott stolphäl. Genom fynd av tegel vid rensningen bedöms stolphålet som sentida. Ytterligare mot norr framkom kraftigt tegelbemängda täckdiken.

Härden i söder bedöms som fornlämning, men mot bakgrund av antalet grävda schakt som ensamliggande. Resterande lämningar är från historisk tid och är inte fornlämning. Den eventuella husgrunden kan möjligen knytas till den bebyggelse som antyds av 1859 års karta över Länsta.

Figur 15. Schaktplan Lokal 24 och 25. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 25, km 21/400

Lokalen ligger väster om väg 56. Den planerade anslutningsvägen fick ett nytt läge, och en ny utformning, söder om befintlig infart.

Marken för den nya väganslutningen inventerades och den flacka, delvis stenröjda, marken bedömdes inte hysa fornlämning. Vid inventeringen observerades en jordkällare som mättes in och fotograferades.

Figur 16. Mellan träden skymtar jordkällaren vid lokal 25. Foto Jan Ählström.

Lokal 26, km 22/050–22/250

Lokalen ligger väster om väg 56 i höglänt och öppen tomtmark. På motsatta sidan av väg 56 återfinns boplatsen Kila 41.

Det grävdes fem schakt inom utredningsområdet. Schakten var 0,3–0,6 meter djupa och bottenarna bestod av morän, ställvis grov, eller silt. Det förekom påförda massor och inslag av tegel i schakten. I schakt 4 förekom två stora gropar och ett stolphål, samtliga recenta (A14–16). I schakt 3 förekom två recenta rännor (A12–13). Det framkom inte något av antikvariskt värde.

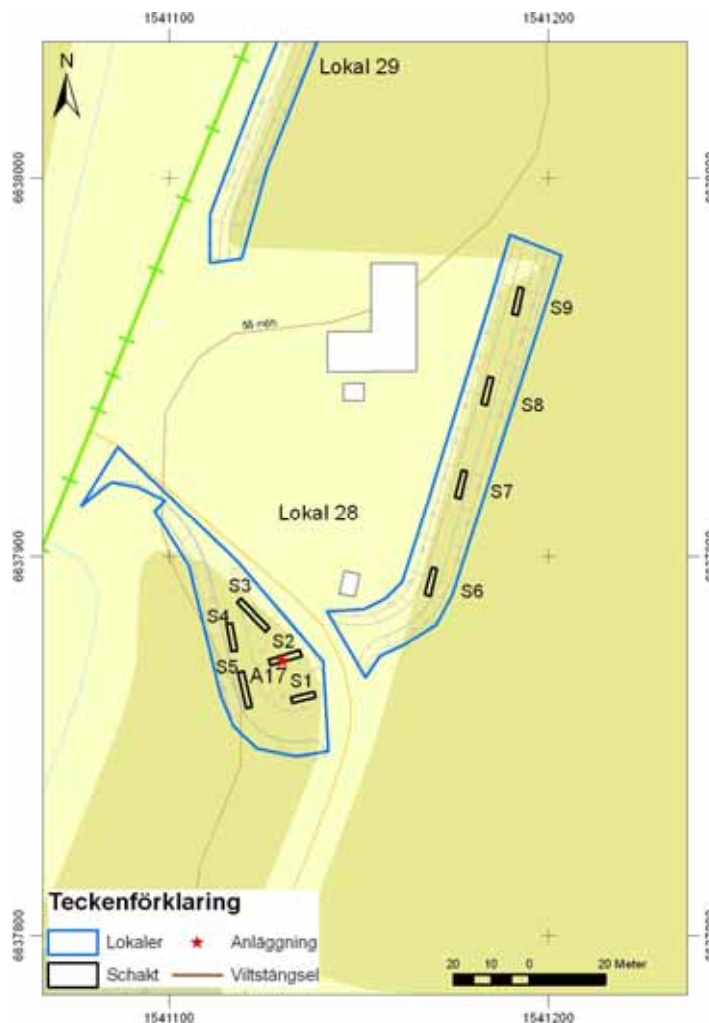
Lokal 27, km 22/550–55/650

Lokalen ligger i öppen hagmark och åker. Hagmarken ströks och åkermarken väster om väg 56 utgick då marken ligger lågt och inte bedömdes kunna hysa fornlämning.

Lokal 28, km 23/800

Lokalen utgjordes av två ytor öster om väg 56 vilka ligger i platåliknande åkermark som sluttar mot sydväst och norr. Ytorna ligger söder respektive öster om bygdegården Länstagården. Söder om lokalen ligger gården Grällsta.

Söder om bygdegården grävdes fem schakt som var 0,3–0,4 meter djupa. Schaktbottnarna bestod av lera. Det påträffades en härd (A17) som var rund och 0,6 meter stor med enstaka skärvstenar i den kolbemängda och sotsvarta fyllningen. Öster om bygdegården grävdes fyra schakt utan att något av antikvariskt intresse påträffades. Anläggningen bedöms som fornlämning och mot bakgrund av antalet grävda schakt som ensamliggande.

Figur 17. Schaktplan Lokal 28. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

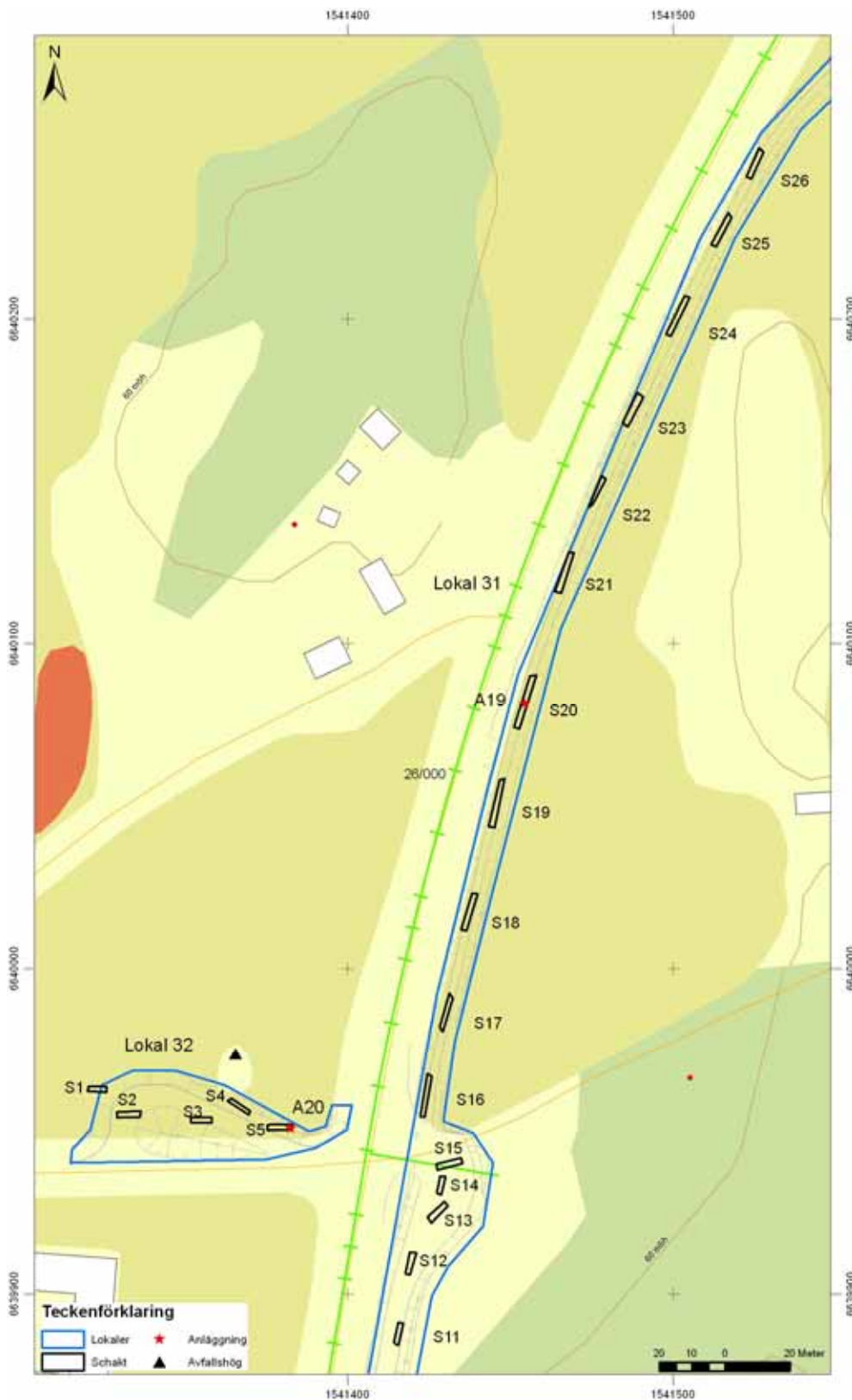
Lokal 29, km 23/900–25/050

Området ligger öster om nuvarande väg och omfattar lågt liggande åkermark från bygdegården Länstagården i söder till avtagsvägen mot Kila kyrka i norr. I åkern förekommer några högre liggande partier.

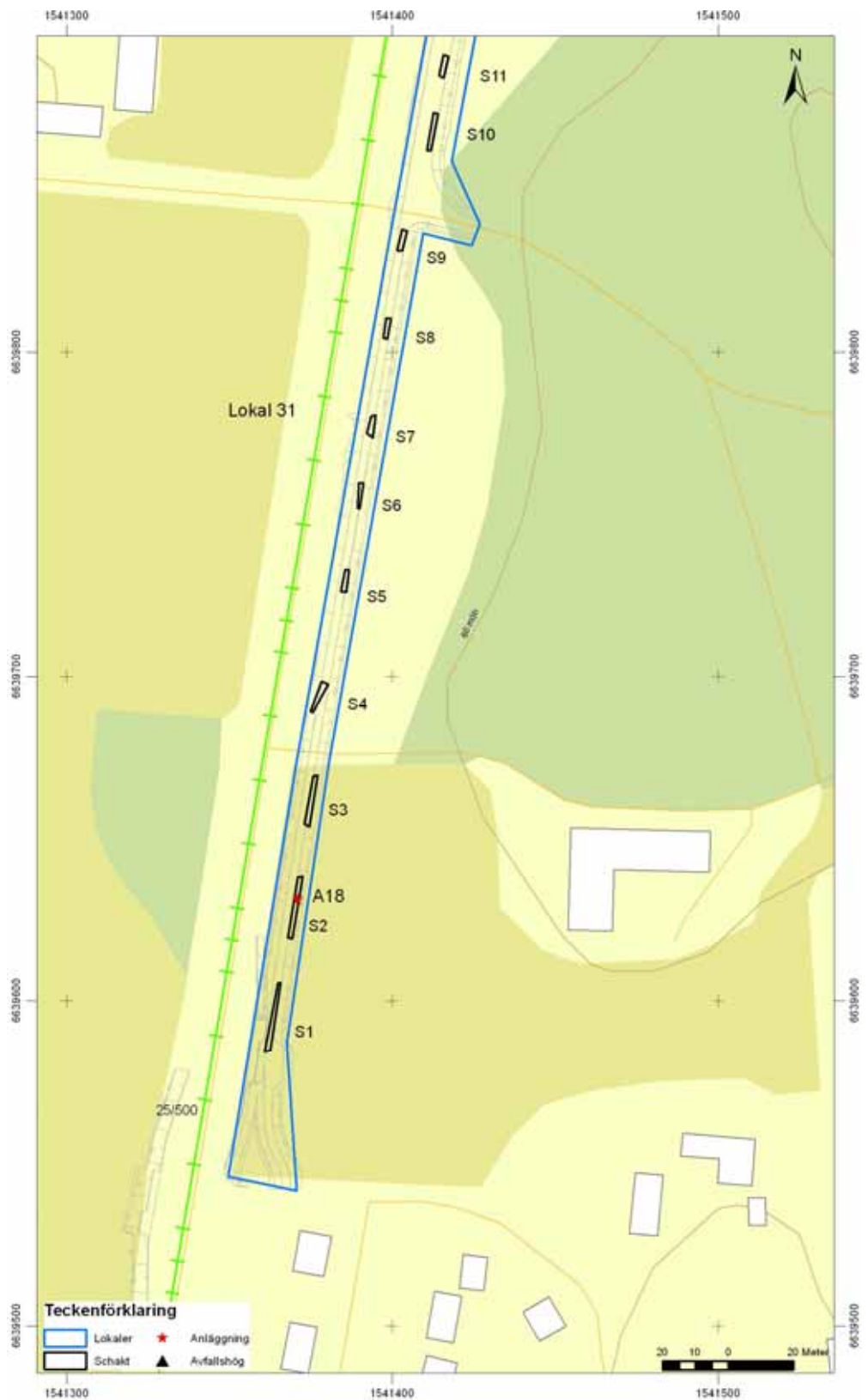
På en flack förhöjning strax norr om Länstagården grävdes det sex schakt. Schakten var 0,3–0,4 meter djupa med lera som underlag. På en svag förhöjning vid avtagget mot kyrkan grävdes tre, 0,2–0,6 meter djupa, schakt. Underlaget bestod av lera och i ett av schakten trängde vatten upp. Det framkom inte något av antikvariskt intresse.

Lokal 30, km 25/450

Lokalen ligger i öppen åkermark. Åkermarken väster om väg 56 utgick då den ligger lågt och inte bedömdes kunna hysa fornlämning.

Figur 18. Schaktplan Lokal 31(norra halvan) och 32. Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Figur 19. Schaktplan Lokal 31 (södra halvan). Utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Lokal 31, km 25/450–26/300

Lokalen löper utmed östra sidan av väg 56 och berör åker eller öppen gräsmark. Området sluttar mot norr och söder.

I sträckans högre liggande delar upptogs 26 schakt. Schakten var 0,3 till 0,5 meter djupa och schaktbottnarna bestod av lera. I några av schakten i områdets norra halva förekom mörkfärgade odlingslager under matjorden. Där påträffades också en stolphålsliknande mörkfärgning, 0,3 meter stor (A19). I schakt 2 i den södra halvan av området framkom en härd (A18), 0,4 meter stor. Härden framkom i övergången mot lägre liggande mark. Anläggningarna bedöms mot bakgrund av antalet grävda schakt som ensamliggande. Härden bedöms som fornlämning medan den stolphålsliknande anläggningen inte är fornlämning.

Lokal 32, km 25/900

Lokalen ligger på norra sidan av anslutningsvägen mot Tullsta. Marken består av låglänt och högre liggande åker.

Det upptogs fem schakt vilka grävdes 0,3–0,4 meter djupa. Schaktbottnarna bestod av lera, morän eller berg i dagen. I schakt 5 i lokalens östra del framkom en ensamliggande stolphålsliknande mörkfärgning (A20), 0,3 meter stor. Norr om lokalen observerades en 3 x 3 meter stor dumphög med stor förekomst av tegel och inslag av bearbetad sten med omkringliggande järnskrot. Högen är övertorvad. Enligt de studerade kartorna har det inte legat någon byggnad på platsen och högen utgör troligtvis en avfallshög.

Referenser

Uppgifter ur FMIS

Ählström, J. 2010. *Väg 56, Västerås-Sala. Inför utbyggnaden till mötesfri landsväg. Utredning, etapp 1. Hubbo, Romfartuna och Kila socken, Västerås och Sala kommun, Västmanland.* Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen. Rapport 2010:38. Västerås.

Geometrisk avmätning av Hallsta, Romfartuna socken, 1725. LMV akt T46-12:1.

Laga skifteskarta över Länsta, Kila socken, 1859. LMV akt 19-kil-117.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Projektnummer:</i>	KM10106
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-3436-10, 2010-09-13
<i>Undersökningsperiod:</i>	2010-09-28 – 10-11, 2011-06-07–06-14
<i>Exploateringsyta:</i>	Ca 3 mil
<i>Personal:</i>	Jan Ählström och Jenny Holm
<i>Belägenhet:</i>	Väg 56, Kila och Romfartuna socken, Sala och Västerås kommun, Västmanlands län, Västmanland
<i>Ekonomisk karta:</i>	11G3i–11G8i
<i>Koordinatsystem:</i>	Rt 90 2,5 gon V
<i>Koordinater:</i>	X6614149,200 Y1543237,000 – X6643755,800 Y1543734,100
<i>Höjdsystem:</i>	Rh 70
<i>Inmätningssätt:</i>	GPS och manuell
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Förvaras hos VLM
<i>Fynd:</i>	Fynden F1 – F3 förvaras hos KM i väntan på beslut om fyndfördelning.

Bilagor